

اقتصاد ایران، قدرت و محدودیت تحریم‌های آمریکا را آشکار می‌کند

فرد ایرانی در دولت باراک اوباما^۵ تحریم شدند؛ اما شدیدترین مجازات در سال ۲۰۱۸ رقم خورد، آن‌هم بعد از اینکه دولت رئیس‌جمهور سابق، دونالد ترامپ^۶ به صورت یک‌جانبه از برجام خارج و دسترسی بانک‌های ایرانی به نظام سوئیفت^۷ قطع شد. این اقدام، تنها بخش اول اقدامات دولت ترامپ، در چارچوب «فشار حداکثری» بود که با هدف وادار ساختن تهران برای بازگشت به میز مذاکره از طریق فلج کردن اقتصاد ایران، انجام گرفته است.

در سال ۲۰۲۰، واشنگتن تحریم‌های بیشتری علیه بانک‌های ایران وضع کرد و به شکلی مؤثر، بخش مالی کشور را از اقتصاد جهانی جدا نمود. در همین سال، گروه اقدام مالی مشترک^۸ - که مقرآن در پاریس است - ایران را در لیست سیاه خود قرارداد. این اقدامات، فقط برای تیررسانه‌ها جذابیت داشت. براساس گزارش مرکز امنیت نوین آمریکا، دولت ترامپ با بیش از ۹۶۰ تحریم به اقتصاد ایران حمله

مازیار معتمدی^۱ خبرنگار خبرگزاری الجزیره در یادداشتی با عنوان "اقتصاد ایران، قدرت و محدودیت تحریم‌های آمریکا را آشکار می‌کند"^۲ به بررسی نحوه عملکرد دولت سیزدهم جهت مقابله با تحریم‌های آمریکا پرداخته است.

تحریم‌های ایالات متحده، ایران را وارد رکودی دوساله کرد؛ اگرچه اقتصاد این کشور، در حال حاضر در حال رشد است، اما جنبه مثبت آن محدود می‌باشد. آنطور که اقتصاددان‌ها، سیاستمداران و کارشناسان به تهدید تحریم‌های اقتصادی «فوری و شدید» ایالات متحده ضد روسیه می‌پردازند - که در صورت حمله به اوکراین وضع می‌شود - یک کشور، یعنی ایران که سال‌ها در تیررس واشنگتن^۳ بوده است، نیازی ندارد تا به پیامدهای چنین اقدامات تنبیهی بیندیشد. براساس اطلاعاتی که از سوی مرکز امنیت نوین آمریکا^۴ جمع‌آوری شده است، ۶۵۵ نهاد و

5. Barack Obama

6. Donald Trump

7. Worldwide Interbank Financial Telecommunication

8. Financial Action Task Force

1. Maziar Motamedi

2. <https://www.aljazeera.com/economy/2022/2/2/irans-economy-reveals-power-and-limits-of-us-sanctions>

3. Washington

4. Center for a New American Security

۲۰۲۰-۲۰۲۱ میلادی، ۲,۴ درصد رشد داشته است و انتظار می‌رود که شاهد رشد ۳,۱ درصدی در سال‌های ۲۰۲۱-۲۰۲۲ باشد.

اقتصاد مقاومتی

دولت ابراهیم رئیسی هدفی به مراتب جاه طلبانه‌تر را برای خود تعیین نموده است؛ او به دنبال تحقق رشد ۸ درصدی است. هدف رئیس‌جمهور محافظه‌کار، نیل به این مهم از طریق دکترین «اقتصاد مقاومتی» است که عمدتاً شامل تقویت خودکفایی و روابط تجاری با همسایگان منطقه‌ای و همچنین، چین و روسیه می‌شود. البته با اینکه چنین سیاستی - که مشتمل بر «خنثی‌سازی» تحریم‌ها به موازات پیشبرد مذاکرات در وین^۴ برای لغو آن‌ها است - اقتصاد را به سطحی از رشد برگردانده است اما چالش‌ها، همچنان باقی هستند. بیژن خواجه‌پور، عضو هیئت‌مدیره شرکت مشاوره استراتژیک بین‌المللی پیوند اوراسیا^۵

آمریکا^۲، صادرات نفت از حدود ۲,۵ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۷، به کمتر از ۰,۴ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۲۰ رسیده است؛ اگرچه سال گذشته، این روند شاهد بهبودی نسبی بوده است. رهبر ایران، آیت‌الله علی خامنه‌ای در سخنرانی برای گروهی از بازرگانان و تولیدکنندگان در روز یکشنبه، اظهار داشت که براساس اطلاعات دهه گذشته، به ویژه آن‌ها که به رشد اقتصادی مربوط هستند، تورم و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی «رضایت‌بخش» نیستند. با این حال، اقتصاد ایران، کاملاً دچار فروپاشی نشد. اقتصاد این کشور، مجدداً سال گذشته رشد خود را به لطف تسهیل تجارت فرامرزی، کاهش محدودیت‌های کرونا و جهش شدید بهای نفت آغاز کرد. طبق اعلام بانک جهانی^۳، اقتصاد ایران که خود را انعطاف‌پذیرتر و متنوع‌تر از آنچه برخی پیش‌بینی می‌کردند، نشان داده، در سال‌های

کرد؛ تهاجم سنگینی که بی‌وقفه ادامه پیدا کرد، آن‌هم در دورانی که نظام سلامت ایران، زیر فشار سهمگین‌ترین موج‌های بیماری کرونا - که در خاورمیانه دیده شده است - سر فرود آورد، علی‌رغم درخواست‌های گوناگون سران جهان برای اعطای فرصت به تهران، به دلایل بشردوستانه. در واقع، تمامی آن تحریم‌ها، همچنان در دولت رئیس‌جمهور کنونی، جو بایدن^۱ نیز عملیاتی هستند. امروزه، هیچ بخشی از اقتصاد ایران از اقدامات تنبیهی واشنگتن، معاف نشده و این اقدامات، کشور را به سمت یک رکود دوساله سوق داده است و همچنان بر تمامی ابعاد زندگی روزمره تأثیر می‌گذارند. طبق اعلام اداره آمار ایران، تورم سالیانه بالغ بر ۴۲ درصد است. پول ملی (ریال)، بیش از نیمی از ارزش خود را در طول سه سال گذشته، از دست داده است. طبق گزارش اداره اطلاعات انرژی

4. Vienna

5. Eurasian Nexus Partners

2. US Energy Information Administration

3. World Bank

1. Joe Biden

هنوز انتظار می‌رود که ایران، با کسری بودجه قابل توجهی مواجه شود؛ یک عدم توازن مالی که حتی پیش از وضع تحریم‌ها توسط ترامپ نیز وجود داشت.

چین و روسیه

انتظار می‌رود که بخش عظیمی از درآمدهای نفتی پیش‌بینی شده، توسط چین محقق شود که همچنان، اصلی‌ترین خریدار نفت ایران است. اطلاعات کالاهای ارسالی در دسترس نیستند، زیرا صادرات در دوران تحریم محرمانه بوده و مبدأ نفت نیز کشورهای مالزی، عمان و امارات ذکر می‌شوند. به هر حال، در اوایل ماه ژانویه، چین در راستای نافرمانی از تحریم‌های آمریکا، به صورت رسمی اولین واردات نفت خام ایران بعد از دسامبر ۲۰۲۰ را اعلام کرد. در واقع، بازار هنوز به نفع ایران در حال چرخش است. هفته گذشته بهای نفت، به لطف منابع محدود و نگرانی‌ها درباره تشدید تنش‌ها میان روسیه و غرب بر سر اوکراین، در بالاترین

با اینکه ممکن است، بتواند رشدی جزئی را تجربه کند. البته برای حفظ رشد، ایران نیازمند سرمایه‌گذاری‌های بزرگ در حوزه زیرساخت است که بر اساس دیدگاه خواجه پور، کشور فقط در صورت لغو تحریم‌ها، قادر به انجام آن می‌باشد.

در بودجه پیشنهادی رئیسی برای سال آینده - که از اواخر ماه مارس شروع و بر مبنای بقای تحریم‌ها تدوین شده است - افزایش درآمدهای نفتی و همچنین، افزایش ۶۰ درصدی درآمدهای مالیاتی از منابعی همچون مبارزه با فرار مالیاتی لگام‌گسیخته، پیش‌بینی شده است. با این حال

می‌گوید: «ادامه تحریم‌های بانکی و باقی ماندن ایران در لیست سیاه، گروه اقدام مالی مشترک، ظرفیت تجارت بین‌المللی کشور را با محدودیت مواجه خواهد ساخت.» خواجه پور در گفتگو با الجزیره، اظهار داشت که اگر محدودیت‌های بانکی باقی بمانند، بهای مبادلات و معاملات مالی، بالا خواهند ماند و این مسئله، واردات و صادرات را گران‌تر می‌کند. همچنین، این اتفاق باعث محدود شدن انواعی از بازارها و شرکت‌هایی می‌شود که ایران، می‌تواند با آن‌ها همکاری داشته باشد. وی افزود: «از این رو، اقتصاد ایران شکوفا نخواهد شد،

سطح خود در بیش از هفت سال گذشته قرار گرفت. خبرها تقریباً در همان زمانی منتشر شد که دولت رئیسی اعلام کرد، صادرات نفت در مقایسه با آخرین ماه (آگوست) دولت رئیس جمهور سابق، حسن روحانی، ۴۰ درصد افزایش پیدا کرده است. ژانویه نیز ماهی شلوغ از نظر تلاش‌های ایران برای افزایش روابط سیاسی و اقتصادی دوجانبه با چین و روسیه بود.

وزیر امور خارجه ایران، حسین امیرعبداللهیان در دیدار از جیانگسو^۱ چین، گفت که توافق جامع همکاری ۲۵ ساله که در سال ۲۰۲۰ امضاء گردید، وارد مرحله اجرا شده، اگرچه او توضیح نداد که این سخن، دقیقاً به چه معناست. در همین زمان، رئیسی با رئیس جمهور روسیه، ولادیمیر پوتین^۲ در کرملین^۳ دیدار کرد؛ جایی که دو رئیس جمهور از ارتباط نزدیک‌تر حمایت کرده و مقامات دو کشور نیز تعدادی

توافقنامه امضاء نمودند. طرف ایرانی اظهار امیدواری کرد که این موافقت‌نامه‌ها، نتایج ملموسی در آینده نزدیک خواهند داشت.

بیش از حد خوش بین بودن

حمیدرضا شکوهی خبرنگار و تحلیل‌گر حوزه انرژی می‌گوید: «روابط گرم‌تر با چین و روسیه، نمی‌تواند فشار تحریم‌های آمریکا را کاهش دهد.» او در گفتگو با الجزیره اظهار داشت که «رقابت‌هایی بین روسیه و ایالات متحده - همانگونه که ما اکنون در اوکراین می‌بینیم - چین و آمریکا وجود دارد و این روندها، طبیعتاً تأثیراتی نیز خواهند داشت، ولی بیش از حد خوشبینانه است که به توانایی‌های این کشورها برای خنثی‌سازی تحریم‌ها اتکا کنیم.» «هرچقدر ایران بیشتر به این کشورها وابسته شود، همان‌گونه که اکنون نیز تا حدودی این اتفاق رخ داده است، قدرت مانور چین و روسیه در قبال ایران، بالا می‌رود و این، اصلاً برای ایران خوب نیست.»

شکوهی معتقد است که در حال حاضر، ایران فقط می‌تواند به چین برای فروش نفت به میزان محدود و همچنین روسیه، عمدتاً برای توسعه و سرمایه‌گذاری در طرح‌های حوزه انرژی وابسته باشد، اگرچه احتمال دارد که تحریم‌ها، مانع شکوفایی این ظرفیت‌ها شوند.

هفته گذشته، وزیر اقتصاد ایران، احسان خاندوزی اعلام کرد که در نتیجه سفر رئیسی، روسیه با تخصیص یک خط جدید اعتباری برای توسعه نیروگاه سیریک در هرمزگان، موافقت کرده است، اما جزئیاتی در این مورد بیان نکرد. اولین توافق برای توسعه نیروگاه بعد از نهایی شدن برجام در سال ۲۰۱۵، به امضاء رسید، اما این نیروگاه در زمره چندین پروژه مشابهی در حوزه انرژی بود که توسط روسیه و چین آغاز شده اما ناتمام باقی مانده‌اند.

مترجم: هادی قربانپار

منبع: خبرگزاری الجزیره

نویسنده: مازیار معتمدی